

Welkom in de inclusieve kinderopvang

TEKST
LIEN VAN LAERE
FOTO'S
CAROLINE BOUDRY

Elisabeth De Schauwer, gastprofessor aan de Vakgroep Orthopedagogiek UGent, verrichtte onderzoek naar inclusieve kinderopvang. Ze sprak met ouders van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften over wat zij van een opvang verwachten. De rode draad in hun verhaal? “Neem onze kinderen mee op pad. Betrek hen in de groep en laat ons samen bekijken wat wél mogelijk is. Hier en daar een kleine aanpassing kan al zoveel betekenen.”

Wat was de aanleiding en focus van jouw onderzoek?

Elisabeth De Schauwer: “Vijf jaar geleden heeft Kind en Gezin actief ingezet op inclusieve kinderopvang: er werd een visie uitgewerkt en er zijn extra middelen toegekend aan een aantal kinderdagverblijven met inclusieve werking. Vanuit die inclusieve kinderdagopvanglocaties ondersteunen de inclusiecoaches ook andere opvanglocaties waar kinderen met een beperking komen. Na de eerste vijf jaar wilde Kind en Gezin het initiatief evalueren langs vraag- en aanbodzijde. Wij stonden in voor de gesprekken met de ouders en heb gepraat met 35 ouders van kinderen tussen 0 en 12 jaar die naar de reguliere kinderopvang in Vlaanderen gaan, hetzij voor- of naschools, hetzij naar de vakantieopvang. Het gaat om kinderen met een beperking en heel uiteenlopende ondersteuningsbehoeften. In de ge-

sprekken hebben we met de ouders gefocust op hun zoektocht, verwachtingen en ervaringen met kinderopvang. We hebben ook samen met hen gezocht naar wat nodig is om van een kwalitatieve opvang te spreken voor hun kinderen. Uit die vele gesprekken is de titel van het onderzoek ontstaan: “Alles is er wel, maar ze komen het u niet brengen aan je voordeur...”

Het vraagt veel eigen initiatief van ouders om een inclusieve kinderopvang te vinden?

“Er wordt enorm veel van ouders gevraagd. Er is niet zozeer een gebrek aan inclusieve kinderopvang, wel een grote nood aan een gecentraliseerd informatieplatform. Ouders vinden niet altijd hun weg in de informatie en vinden het moeilijk om voldoende reguliere initiatieven te vinden die inclusief werken en die voldoen aan de specifieke ondersteuningsnoden van hun zoon of dochter. Bij ouders in kwetsbare situaties – door hun socio-economische status, alleenstaand ouderschap of een migratieachtergrond – blijken de barrières in de zoektocht naar een goede opvang nog intenser. Zij worden vaak nog sneller naar een gespecialiseerde opvang toegeleid. Mensen uit kansengroepen hebben in de praktijk nauwelijks tot geen toegang tot inclusieve opvang. Ouders moeten telkens weer zelf uitzoeken wie ze moeten aanspreken en hoe ze een stabiele situatie voor hun kind kunnen creëren. Ieder transitie-moment is spannend. Thuisbegeleiding kan een grote steun zijn, maar er zijn – afhankelijk van de beperking – vaak lange wachtlijsten. Het is voor kwetsbare gezinnen sowieso vaak extra moeilijk om een stevig sociaal netwerk te creëren dat mee de zorgen draagt. Dat is nochtans cruciaal om het op termijn leefbaar en haalbaar te houden. Veel ouders raken al tijdens de eerste jaren uitgeput, terwijl ze doorgaans nog een leven lang zorg voor de boeg hebben. Omdat de zoektocht naar opvang zo zwaar is, nemen ouders vaak al genoeg met een plek waar

Het welbevinden van hun kind is voor ouders prioriteit

hun kind gewoon toegelaten en getolereerd wordt. Ze houden hun verwachtingen zo laag mogelijk en tegelijk hebben ze uiteraard continu te waken over het welbevinden van hun kind. Hun verlangen is eigenlijk vooral dat een kind opgenomen wordt in de groep en volwaardig naar eigen mogelijkheden kan deelnemen aan de dagelijkse activiteiten in de opvang”

Hoe kan een opvang daaraan tegemoetkomen?

“De belangrijkste sleutel in het verhaal blijkt communicatie. Praat met de ouders. Luister naar hun verhaal, zelfs als dit emotioneel geen evident gesprek is. Zij kennen hun kind het beste. En ze zoeken echt graag mee naar oplossingen voor dingen die extra aandacht vragen. Ouders zijn zich ervan bewust dat er weinig ruimte is voor extra zorg binnen de beschikbare uren en gezien het aantal begeleiders per kind. Vooral in de buitenschoolse opvang is dat een pijnpunt. Anderzijds geven ze aan dat het vaak de kleine dingen zijn die een wezenlijk verschil maken, zowel in hoe een kind de opvang beleeft als in het ontlasten van de ouders. Zo is het aanduiden van één vaste aanspreekpersoon bijvoorbeeld een grote meerwaarde. Het zorgt ervoor dat ouders hun verhaal niet telkens moeten herhalen en dat belangrijke informatie ook niet intern verloren raakt. De ouders zijn erg afhankelijk van een goede communicatie. Een uitgebreide intake, gekoppeld aan een proef- of wenmoment, is bijvoorbeeld heel belangrijk. Vooral in de naschoolse opvang ligt dat wegens tijdgebrek moeilijk. De ouders hebben ook meer feedback nodig dan de klassieke notities in een heen- en weerschrift. Zij hebben echt meer informatie nodig om de dag thuis goed te kunnen afronden met hun kind.”

Wat moet je als opvang in huis hebben om een kind met een extra ondersteuningsnood te kunnen opvangen?

“Eigenlijk vooral een houding van bereidwilligheid om samen met het kind en de ouders op pad te gaan. En om niet te focussen op moeilijkheden, maar op de vraag hoe je het samen kunt doen werken. Rond kinderen met een beperking leeft veel expertisedenken. We kunnen bang zijn om met een kind op pad te gaan als we weinig vertrouwd zijn met een problematiek. Maar je hoeft echt niet alles te weten over bijvoorbeeld Downsyndroom, ASS of ADHD om een kind op te vangen. Je kunt gerust eens iemand in de opvang laten komen ver-

tellen hoe je best omgaat met een problematiek bij kinderen, een demonstratie organiseren over SMOG of het gebruik van een bepaald hulpmiddel... Dat kan heel verrijkend zijn. Maar het is niet nodig om te blijven hangen bij diagnoses of op voorhand allerlei mogelijke moeilijkheden in te calculeren. Het is vooral belangrijk om de specifieke aandachtspunten bij ieder kind te kennen en die goed op te volgen. En ook: het opbouwen van een positieve en constructieve vertrouwensrelatie met de ouders, waarin open gecommuniceerd wordt en waarin je samen naar oplossingen durft te zoeken. Het hoeft echt niet ingewikkeld te zijn. Net als in een gezin is de vraag ook in de opvang eigenlijk gewoon: hoe krijgt iedereen zijn plekje binnen het geheel? Hoe kunnen we de activiteiten wat aanpassen voor een kind met andere noden, door bijvoorbeeld het tempo, de intensiteit of de moeilijkheidsgraad van een activiteit wat te verlagen? Wordt er iets geknutseld voor vader- of moederdag, laat het kind dan ook iets maken dat binnen zijn mogelijkheden ligt en dat echt van zichzelf is. Ouders verwachten geen perfect cadeau, ze vinden het net fijn als ze er de eigenheid van hun kind in herkennen. Ouders appreciëren het ook enorm als ze merken dat je initiatieven neemt om het kind ergens bij te betrekken. Een mama vertelde dat haar zoontje zelf geen paaseieren kon rapen. De opvangmedewerkers hadden hem daarom het eiermandje op schoot laten houden, zodat de andere kinderen er eentje bij hem konden halen. Een heel eenvoudige, creatieve oplossing: ieder kind deed mee! Andere keren is het wat meer zoeken, en dat is oké. Ouders verwachten niet dat je alles meteen weet of kunt en dat hoeft je ook zelf niet te verwachten. Er is niets mis mee om even vast te zitten en je kwetsbaarheid daarin te tonen. Het belangrijkste is dat je samen wilt zoeken naar wat

Hoe krijgt iedereen zijn plekje binnen het geheel?

werkt en kort op de bal communiceert, zowel rond wat goed loopt als rond wat eventueel moeilijker loopt. Als je wederzijds openheid en empathie toont, naar elkaar luistert en samen zoekt naar wat wél kan, creëer je een veilige, open gesprekscultuur en een stevige basis. Dan krijgen zowel ouders als medewerkers steeds meer vertrouwen: *wat zich ook voordoet, samen komen we er wel uit.* Ook het inplannen van bijvoorbeeld kinesitherapie of logopedie tijdens de opvanguren kan ouders enorm ontlasten. Zo hoeven ze dit thuis niet meer in hun gezinsagenda geregeld te krijgen.”

Wat is voor de ouders de grootste prioriteit?

“Het welbevinden van hun kind. Net als ieder ander ouder willen ze voelen dat hun kind gelukkig is en graag naar de opvang gaat. Als ouders merken dat je met hun kind bezig bent, letterlijk en figuurlijk, kunnen ze het met een gerust hart achterlaten. Ouders vertelden me dat ze hun zoon zijn nieuwe looprekje hadden meegegeven naar de opvang. Toen de groep naar buiten ging, hadden de begeleiders geprobeerd om de jongen daarmee over het tuinpad te laten lopen. Die inspanning was voor de ouders goud waard.

Hun kind werd gezien, gestimuleerd in zijn ontwikkeling én opgenomen in de groep; het kreeg kansen om zich ook sociaal te ontwikkelen bij leeftijdsgenoten. Dat zijn heel belangrijke zaken, want vaak hebben kinderen door hun noden en doordat ze minder kansen hebben om sociale contacten te oefenen, meer ondersteuning nodig in sociale interacties. Als je als opvang samen met de ouders succesvol door een paar moeilijke momenten kunt heen bewegen, bouw je iets moois en stevigs op.

Ouders die bij een zelfstandig onthaalouder aankloppen, zijn vaak heel positief over het ontstaan van zo'n sterke vertrouwensrelatie. Vaak gaat het om onthaalouders die al een band hadden met het gezin, via de oudere kinderen, of die in hun persoonlijke leven ervaring hebben met iemand met een beperking. De betrokkenheid van zo'n onthaalouder is vaak erg groot, wat ouders helpt om te ontspannen en toelaat om ook zelf overdag te gaan werken. Het geeft hen de kans om niet alleen in de zorgrol te staan, maar zich ook eens op een andere manier te tonen. Rond de opvang van chronisch zieke kinderen en het aanbod naar kinderen die ouder zijn dan 12 jaar, liggen op dat vlak nog twee grote uitdagingen. Momenteel is de steun waarop ouders kunnen rekenen heel versnipperd, vooral ook door de weinig flexibele regelgeving. Daar hebben we echt nog te zoeken naar een meer flexibel en gedifferentieerd opvangaanbod."

Wat is, terugblikkend op je onderzoek, jouw hoop of wens rond het creëren van een inclusief opvangklimaat?

"Dat we met zijn allen iedere dag opnieuw doen wat binnen onze mogelijkheden ligt om enerzijds het verschil te maken voor elk kind en het anderzijds ook haalbaar te maken voor de ouders. Deze kinderen verdienen dezelfde zorg, aandacht en ontwikkelingskansen als ieder ander kind. De ouders die ik sprak hebben echt geen onrealistische verwachtingen. En de beste inclusie ontstaat waar mensen zich echt willen engageren omdat ze inzien dat diversiteit een groep verrijkt. Andere noden dagen ons uit om creatief te zijn en bieden ons kansen om te groeien in ons werk. Ik wens oprecht dat we er als samenleving – en dus ook in de opvang – voor kiezen om diversiteit te omarmen en op een positieve, constructieve manier verder te bouwen aan kwaliteit en gelijke kansen voor elk kind."